

NEKATERE ZNAČILNOSTI PREDLAGANIH NAČEL RAZDELITVE

Vsi preizkusi, ki so bili napravljeni v zvezi z uporabo sistema razdelitve dohodkov, kažejo, da se podjetja, ki imajo večje dohodek, ki so rentabilnejša ter imajo ugodnejše razmerje med osebnim in skupnim dohodkom v predlaganem sistemu bolje uveljavijo. Nasprotno pa je, če osnutek zakona uporabimo pri podjetjih, ki imajo neugodne značilnosti. Toda tudi ta podjetja imajo ugodne možnosti za nadaljnji napredek v pridobivanju dohodka na osnovi delovne storilnosti, povečanja proizvodnje itd. V celoti bodo vedno v ugodnejšem položaju in bodo imela več možnosti tista podjetja, ki bodo rentabilnejše poslovala, ki bodo imela večji dohodek in pokazala boljše poslovne rezultate.

Ce bi sumirali številke, do katerih bi dovedla uporaba tega sistema, bi te pokazale, da bi se na osnovi dohodka iz leta 1957 povečal delež podjetij pri dohodku za nad 31 milijard din.

Pri tem bi se bolje odrezale veje, kakršne so proizvodnja nafte, črna metalurgija, barvaste kovine, proizvodnja nekovicin (razen v eni republiki), kovinsko predelovalna industrija, ladjedelništvo, elektroindustrija, kemična in tekstilna podjetja, in to znatno bolje kakor doslej.

Med vejami s slabšim učinkom v tem pogledu so proizvodnja gradbenega materiala, lesna industrija (posebno pa drobna lesna industrija), živilska industrija (razen v dveh republikah), a od temeljnih vej proizvodnje premoga.

Pri nekaterih vejah, kjer je dohodek zelo visok, se kaže znaten skok v prihodnjem stanju.

Priznanje uspeha na tržišču

Ce bi te instrumente uporabili na dohodek, kakršnega lahko pričakujemo v letu 1958, tedaj bi lahko računali s 40 do 50 milijardami dinarjev več za osebnih dohodke in sklade podjetij, kakor je to primer danes.

Poudariti moramo, da izhaja sistem iz načela, da se mora spoštovati uspeh podjetja na tržišču kot eno izmed meril splošnega uspeha v poslovanju. Sistem ne dela razlike, niti ne teži za tem, da bi ločil tisto, kar je bilo pridobljeno s cenami od drugega dela dohodka in pri tem računa, da morata stabilnost tržišča in harmonični gospodarski razvoj zagotoviti, da v gibanju cen ne bo velikih premikov.

Ni mogoče torej pričakovati od sistema, da bo diferencialne razne vire dohodkov. Sistem sloni tudi na priznavanju načel tržnega gospodarjenja. Kolikor bi tudi prišlo do inflacijskega gibanja, bi bilo treba iskati zdravila predvsem v ukrepih splošne gospodarske politike, ne pa težiti za tem, da bi se uveljavili posamezni instrumenti za rešitev problemov, ki jih ni mogoče reševati z metodami razdelitve dohodkov podjetij.

Diferenciranje dohodkov

Ce bomo ta sistem izvajali, bo nedvomno privedel do diferenciacije osebnih dohodkov, omogočil bo boljše nagrajevanje kvalificiranih ljudi in pridobitev večjih dohodkov s strani podjetij, ki so produktivnejša, in bo tako diferencialne osebne dohodke državljanov, povečal razpore, ki jih sedaj imamo, ker bodo rezultati v pridobivanju dohodka pri raznih organizacijah ustvarili za to pogoje.

Neposredna posledica bo vsekakor večji interes za pridobivanje dohodka in

za napore posameznih ljudi v podjetju. Ali bo kasneje potrebno uveljaviti tudi določena družbena merila, da bi vodili čim bolj premišljeno politiko osebnih dohodkov državljanov, to bi morali prepustiti nadaljnji praksi, pri čemer se ne bi smeli bati, da bo prišlo do pretirane diferenciacije v plačah. Morali smo priznati dejstvo, da je pri nas sedaj precej izenačen osebni dohodek in da se v tem pogledu začelja nujen proces, v katerem bo prišlo do razumne diferenciacije teh dohodkov.

Ne smemo misliti, da bodo delavski sveti skrbeli samo za osebne dohodke, temveč bodo računali tudi z nadaljnjim napredkom podjetja. Dopustiti moramo, da pridejo vsi posamezni primeri do izraza, da se posebnosti posameznih gospodarskih organizacij spoštujejo. V nekaterih podjetjih bo povišanje osebnih dohodkov pomenilo resno spodbudo za napredek, spodbudo, da se bodo izvele iz zaostalosti, pri drugih pa bo prav povišanje skladov in na tej osnovi ustrezno mehaniziranje podjetja odločilni činitelj za hitrejše napredovanje.

Tako navidezno mešanje sredstev skupne družbene reprodukcije in osebnih dohodkov omogoča, da dobi delavski svet možnost izvrševati funkcijo upravljanja, proučiti svoj položaj, razpolagati s sredstvi, ne pa samo s formalnimi pravicami. Hkrati s to pravico se povečuje tudi družbena odgovornost kolektiva in organov upravljanja. Praktično dobijo delovni kolektivi družbeno funkcijo, sodelujejo neposredno v razporeditvi dela dohodka za namene razširjene reprodukcije. To pa je nenavadno pomembno.

Razširjena reprodukcija in anuitete

Naj povemo nekaj pripomb o mestu razširjene reprodukcije, kako se obravnava glede na problem anuitet. Ni dvoma, da je amortizacija pomembna pridobitev podjetij. Zato se na prvi pogled zdi tako, kakor da bi se z možnostjo plačevanja anuitet iz amortizacije posegalo v pravice podjetja. Problema pa se niso lotili s te točke, temveč predvsem s stališča, da je treba podjetju dati širše materialne možnosti, da sodeluje pri sredstvih, ki jih družba določi za razširjeno reprodukcijo.

Ce se kdo lahko zadalži na osnovi amortizacijskega sklada, dejansko dobi možnost, da sodeluje pri razdelitvi sredstev za razširjeno reprodukcijo in da povečuje svoje podjetje.

Pri tem pa je treba upoštevati, kar žal v dosedanjem razpravljanju ni bilo poudarjeno, da bo za odplačilo anuitet služila vsa amortizacija in da je to začetek popolne sprostitev amortizacijskega sklada za namene podjetja. Prav tako je treba dodati, da organi zveznega izvršnega sveta razpravljajo o revalorizaciji osnovnih sredstev, ki morda ne bo popolna, temveč etapna. Dodati je treba, da odpravljamo tudi neko nelogičnost — da se morajo hkrati plačati obresti od istih osnovnih sredstev, za katere je bilo treba plačati anuiteto. Vse to ne pomeni, da ni treba ob upoštevanju stanja, ki smo ga našli, omogočiti prehoda k novemu načinu plačevanja anuitet vsem podjetjem, ki se bodo znašla v težavnem položaju zaradi velikih obveznosti prevzetih v prejšnjih letih. Zakon določa, da to ni nujno izključna metoda odplačevanja posojila. So lahko tudi položaji, na pri-

mer pri železnicah, kjer je mogoče postopati tudi drugače.

Izvajanje zakonskega osnutka ne bo teklo brez določenih težav. Tudi samo planiranje bo terjalo nekatere spremembe. Razdelitev dohodka gospodarskih organizacij bo omogočila, da bo tudi naše planiranje dobilo bolj dokončno fiziognomijo. Ce se lahko na temelju sklepov podjetij osebni dohodki v enem letu povišajo za 30 do 40 milijard nad tistim, kar je bilo določeno, ker podjetja po tem zakonu osebne dohodke in sklade samostojno razporejajo, tedaj morajo biti tudi naši plani za stopnjo bolj prožni. Ne smemo računati z nekaterimi togimi vnaprej natančno določenimi okviri, ker tega ne dovoljuje več sam način razdelitve. Prav tako morajo biti večje tudi gospodarske rezerve.

O razpravljanju

Razpravljanje, ki bi načelno in količinsko približe in bolj določno osvetlilo vsakega izmed teh problemov, bi veliko prispevalo, da bi bila fiziognomija tega zakonskega osnutka bolj določna in boljša, da bi nekatere stvari spremenili, dopolnili in drugače določili, izhajajoč iz tistih osnovnih idej, ki so bile objavljene in ki jih mora zakon zagotoviti. Potrebno bo tu sprejeti z največjo širokogrudnostjo vsako pripombo, vsako posamezno opozorilo, da bi bil ta zakon, ki globoko posega v nekatere osnovne prvine družbenega sistema, čim bolj odsevn naše dosedanje prakse in naših neposrednih nalog v prihodnjem razdobju.

Ljudje, ki delajo pri teh problemih, morajo čimbolj izkoristiti argumente, ki so bili preverjeni v delovnih kolektivih in podkrepljeni s številkami o položaju tako posameznih delovnih kolektivov kakor tudi vsega gospodarstva.

Da bi prišli do boljšega rezultata, bi bilo nujno, da bi bila kritika v ugodnejšem razmerju s predlogi. Priti moramo do konkretnih predlogov, ki bodo dragoceni za končno izdelavo zakona. Ce pravimo, da smo mnenja, da to in to na dobro, moramo navesti zakaj. Ali, če pravimo, da smo mnenja, da to in to ni dobro, postaviti tudi vprašanje, kaj naj uvedemo namesto tega. Morda so tudi drugačne rešitve, treba pa jih je predlagati in resno argumentirati.

Upravičena je pripomba, da je rok za razpravljanje kratek. Razpravljanje pa se ne bo končalo 15. oktobra. Trajalo bo vse dotlej, dokler ne bo ljudska skupščina sprejela zakona in tako lahko traja skoraj do konca decembra. 15. oktober je bil določen kot rok, do katerega je treba na osnovi vseh mogočih analiz pomagati organom, ki neposredno delajo pri tem načrtu, da zberejo in upoštevajo pripombe in da izboljšajo osnutek.

Najbolj bistveno je, da bo iz tega razpravljanja izhajalo to, da se moramo lotiti nadaljnje obdelave in analize tega predloga in da se trudimo, da iz razpravljanja dobimo čim več konkretnih sklepov, ki bodo pripomogli, da bomo zakonski osnutek izboljšali in da bo rezultat kolektivnih izkušenj vseh proizvajalcev.

Zakon pomeni logični nadaljnji korak v razvoju vsega našega družbenega in gospodarskega sistema in je zato razumljiv interes vse naše javnosti, da bi ga s sugestijami in predlogi čim bolj izboljšali, da bi njegovo izvajanje bilo nadaljnja afirmacija našega sistema samoupravljanja.